

Trendwatch 2017

De Trendwatch 2017 beschrijft 10 ontwikkelingen die naar verwachting de komende jaren de meeste impact hebben op de openbare orde en criminaliteit in de eenheid Rotterdam. En daarmee op de taakuitoefening en (intern) functioneren van de politie en lokale en regionale veiligheidspartners. Zoals de gemeenten zich voor het eigen lokale veiligheidsbeleid¹ een beeld proberen te vormen van de relevante lokale ontwikkelingen en omstandigheden, zo beschrijft de Trendwatch de ontwikkelingen die niet alleen lokaal, maar vooral regionaal spelen. De Trendwatch 2017 beoogt hiermee een rationale basis te bieden aan bestuurders om in het kader van de nieuwe beleidscyclus van het Regionaal Beleidsplan 2019 - 2023 te bepalen in hoeverre de huidige prioriteiten van de eenheid bevestigd kunnen worden dan wel bijstelling of wijziging behoeven².

Werkwijze

De afgelopen maanden hebben gezaghebbende, externe instituten, zoals The Hague Centre for Strategic Studies, Clingendael en verschillende onderdelen binnen de politie, zoals de Dienst Landelijke Informatie Organisatie, de belangrijkste trends voor de komende jaren in kaart gebracht en beschreven. Vervolgens zijn aan de hand van met name het regionale dreigingsbeeld van DRIO de meest relevante ontwikkelingen voor de eenheid geïdentificeerd en op basis van de 'couleur locale' van de eenheid aangevuld³.

De uitkomsten zijn zowel intern als extern getoetst. Hiervoor is o.a. gebruik gemaakt van een klankbordgroep bestaande uit vertegenwoordigers uit gemeenten en regionale veiligheidsvoorzieningen, zijn alle ambtenaren OOV geconsulteerd en binnen de politie verrijkt door 50 materiedeskundigen. Via een intern digitaal mededelingenbord is een conceptversie beschikbaar gesteld voor zo'n 800 politiemedewerkers. De Trendwatch is tevens uitgebreid besproken in het overleg van het Eenheidsmanagementteam en geagendeerd voor het DB RVO.

Samenvatting

De 10 maatschappelijke ontwikkelingen die naar verwachting de komende vijf jaren de meeste impact op de openbare orde en criminaliteit in de eenheid hebben, zijn:

1. Blijvende dreiging van terrorisme door islamitisch extremisme.
2. Groei van (internationaal) georganiseerde criminaliteit en ondermijnende effecten.
3. Toename van digitale dreiging.
4. Daling van traditionele criminaliteit, o.a. HIC-delicten.
5. Groei van sociale tegenstellingen in de samenleving.
6. Het overslaan van politieke onrust in landen met diasporagemeenschappen in Nederland.
7. Migratiestromen door armoede en conflicten.
8. Toename van dynamiek binnen evenementen en bij voetbalwedstrijden.
9. Toename van (ernstige) incidenten met betrokkenheid van kwetsbare personen.
10. Veranderende verwachting van burgers over dienstverlening van politie.

Een uitwerking van de consequenties van deze trends in de vorm van aandachtspunten en dreigingen vindt u in onderstaande tabel. Op basis hiervan is een advies uitgebracht aan het RVO om prioriteiten te benoemen voor de periode 2019 – 2023. De betekenis voor de eenheid en andere partners zal de komende periode uitgewerkt worden.

¹. Zie bijlage 1 voor overzicht van prioriteiten uit gemeentelijke veiligheidsplannen.

². Zie voor de huidige beleidsprioriteiten uit het Regionaal Beleidsplan 2015 – 2018 bijlage 2.

³. Zie voor overzicht van gebruikte documentatie bijlage 3.

Trend	Aandachtspunt	Dreiging	Betekenis voor de eenheid
Blijvende dreiging van terrorisme door islamitisch extremisme	Geradicaliseerde personen Terugkeerders Salafisten Grote variëteit in modus operandi	Terroristische aanslagen (IS-geregiseerd, gestimuleerd of geïnspireerd) Grote onvoorspelbaarheid van daders, momenten en doelwitten	
Groei van (internationaal) georganiseerde criminaliteit en ondermijnende effecten	Criminele verschijnselen Normvervaging Vermenging onder- en bovenwereld (facilitators) Illegale geldstromen en opbouw illegale vermogensposities Onaantastbaren en alternatieve kansenstructuur. Conflicten in de drugshandel m.n. cocaïne Haven als hotspot	Handel, smokkel en productie van drugs, uitbuiting en mensensmokkel, vuurwapenbezit, diverse vormen van fraude Ontstaan parallelle economie, waardoor democratie, markt en rechtstaat worden ondermijnd. Nieuwe aanwas Toename excessief geweld en vuurwapenbezit Corruptie en ondermijning van integriteit openbaar bestuur	
Toename van digitale dreiging	Digitale omgeving wordt belangrijker Digitalisering in samenwerking (georganiseerde) criminaliteit	Grootschalige cyberaanvallen, die de vitale infrastructuur verlammen. Ondermijning publiek vertrouwen in digitaal domein Toenemende individualisering, professionalisering, internationalisering en afscherming.	
Daling van traditionele criminaliteit, o.a. HIC delicten	Verminderende aandacht voor traditionele criminaliteit, o.a. HIC delicten	Lagere prioriteit resulteert in toename delicten	
Groei van sociale tegenstellingen	Polarisatie (algemeen)	Maatschappelijke onrust, discriminatie, openbare orde	

	Verandering bevolkingssamenstelling in wijken.	verstoringen, extremisme, bedreiging en geweld. Toename woonoverlast	
Over slaan van politieke onrust in landen met diasporagemeenschappen in Nederland	Inmenging door buitenlandse staten	Toename spanningen binnen diasporagemeenschappen in de eenheid Rotterdam, die kunnen leiden tot openbare ordeverstoringen of andere conflicten. Verstoring van democratisch proces	
Toenemende migratiestromen door armoede en conflicten	Grootschalige instroom vluchtelingen Polarisatie rondom vluchtelingendebat	Ontstaan inhumane situaties, illegaliteit, mensensmokkel en uitbuiting. Criminele organisaties kunnen misbruik maken van de vluchtelingen instroom. Criminaliteit door de doelgroep Openbare orde verstoringen Verstoring democratisch proces	
Toename van dynamiek in evenementen en bij voetbalwedstrijden	Grotere bezoekersaantallen bij evenementen, meer evenementen en terreurdreiging Verplaatsing overlast van harde kern voetbalsupporters Middelengebruik bij evenementen	Openbare orde verstoringen Aanslagen	
Toename van (ernstige) incidenten met betrokkenheid van kwetsbare personen	Zorg voor verwarde personen en gevolgen vergrijzing	(Ernstige) incidenten met slachtoffers en maatschappelijke verontwaardiging bij niet voorkomen van (ernstige) incidenten	
Veranderende verwachtingen van burger over dienstverlening van politie	Actievere rol van en richting de burger o.a. in aangifte- en opsporingsproces		

Trendwatch 2017: toelichting

In het rapport “Grote bewegingen, Grote impact” heeft de politie 22 mondiale trends en ontwikkelingen geïdentificeerd die doorwerken op de maatschappelijke verhoudingen in de Nederlandse samenleving. Deze trends laten de bedreigingen en kansen zien van een veranderende omgeving waarin de politie zich begeeft en zal begeven. De geïdentificeerde trends variëren van een groeiende invloed van niet statelijke actoren, afnemend vertrouwen in publieke instituties en verschuivende economische macht richting het Oosten tot wereldwijde urbanisatie, wisselende sociale participatie en grote ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid⁴. Dit zijn trends die zich aan de ene kant al aan het manifesteren zijn en aan de andere kant zich mogelijk gaan voordoen. Binnen deze veranderde omgeving zijn op eenheidsniveau de trends beschreven die naar verwachting de komende jaren de meeste impact hebben op de openbare orde en criminaliteit in de eenheid Rotterdam en daarmee op de taakstelling en inzet van de politie en partners.

1. Blijvende dreiging van terrorisme door (islamitisch) extremisme

Clingendael e.a. spreken de verwachting uit dat de dreiging van terrorisme de komende vijf jaar onverminderd hoog blijft. De grootste terroristische dreiging voor Nederland op dit moment komt van Islamitische Staat of soortgelijke organisaties in de vorm van aanslagen van door hen geregisseerde, gestimuleerde of geïnspireerde personen. Er geldt voor de dreiging van terrorisme in de eenheid Rotterdam geen afwijkend beeld t.o.v. de rest van Nederland; ook hier is het dreigingsniveau substantieel. In de gemeente Rotterdam zijn er het afgelopen jaar enkele aan terrorisme gerelateerde incidenten geweest. Zo werden in maart 2016 terreurverdachten in Rotterdam aangehouden i.v.m. mogelijke betrokkenheid bij de voorbereidingen van een aanslag in Frankrijk. In december 2016 is ook een Rotterdammer aangehouden op verdenking van het voorbereiden van een terroristische aanslag. In de eenheid Rotterdam zijn er moskeeën die in meer of mindere mate onder salafistische invloed staan. Er is bezorgdheid over de antidemocratische, onverdraagzame en isolationistische boodschap van sommige salafisten en hun pogingen hun geloofsbeleving aan andere moslims op te leggen. Daarom wordt hun invloed beschouwd als een extra risico voor de democratische rechtsorde, grondrechten van individuen en voor het ontstaan van gewelddadig jihadisme.

In de eenheid zijn ongeveer 90 geradicaliseerde personen woonachtig. Vanuit de eenheid Rotterdam zijn er ook personen naar Syrië en Irak vertrokken. Onzeker is of er uitreizigers uit de eenheid gesneuveld zijn. Door de bemoeilijking van het uitreizen en het verloop van het conflict in Syrië/Irak is er nauwelijks nog sprake van nieuwe uitreizigers. In de eenheid Rotterdam verblijven enkele personen van wie is vastgesteld of het vermoeden bestaat dat zij uit Syrië zijn teruggekeerd en daar mogelijk hebben gestreden. De val van het kalifaat zal naar verwachting de dreiging niet verminderen. Vooral naar Nederland terugkerende strijders vormen een dreiging. De aanslagen in de afgelopen jaren laten een grote variëteit in modus operandi van terroristen zien, waardoor deze extra moeilijk te voorkomen zijn.

2. Groei van (internationaal) georganiseerde criminaliteit en ondermijnende effecten

Door Clingendael en in het Nationaal Dreigingsbeeld 2017 wordt beschreven dat de georganiseerde misdaad naar verwachting de komende jaren zal toenemen. Als oorzaken hiervoor wordt gewezen op het voortduren van crises aan de randen van Europa als bron van mensensmokkel, het toenemende gebruik van digitale technologie door criminele groepen en een alsmaar groeiende vraag naar zaken als drugs, wapens en witwassen in de EU. Van belang is dat de Nederlandse samenleving hier voldoende weerstand tegen kan bieden.

Er zijn zorgen over iets wat kan worden aangeduid als ‘normvervaging’ bij bewoners die niet actief aan criminaliteit deelnemen, maar er in het grijze gebied tussen legaal en illegaal van profiteren en in voorkomende gevallen ‘de andere kant op kijken’. Hierdoor ontstaat een situatie waarin criminaliteit en crimineel geld als ‘normaal’ worden beschouwd. Ook in verschillende bedrijfssectoren heerst (van oudsher) een cultuur die zich kenmerkt door een sterke onderlinge verbondenheid en geslotenheid ten opzichte van de buitenwereld en vooral overheid. Hier lijken ook ‘eigen’ normen en waarden te

⁴. Zie bijlage 4 voor overzicht van trends uit rapport “Grote bewegingen, Grote impact”. Rapport is te downloaden: <http://hcss.nl/report/grote-bewegingen-grote-impact-eerste-verkennende-studie-naar-belangrijke-trends-en>.

heersen ten aanzien van criminaliteit. Dit schept gelegenheid voor het plegen en afschermen van criminele activiteiten en innesteling in de bovenwereld doordat bedrijven en personen zich opstellen als facilitators. Het ultieme risico bestaat dat er een illegale economie ontstaat waar de politie en andere opsporingsdiensten nauwelijks een informatiepositie (meer) hebben

In alle gemeentelijke gebiedsscans wordt melding gemaakt van verdachte activiteiten die mogelijk te maken hebben met ondermijning. De horeca geldt van oudsher als knooppunt van criminaliteit waar sommige eigenaren zelf criminele activiteiten ontplooiën, o.a. drugshandel of illegaal gokken, of als ontmoetingsplek voor criminelen. In de horeca vinden veel wisselingen van eigenaren en schijnbeheer plaats. Zo is geconstateerd dat malafide kroegeigenaren meerdere kroegen bezitten, hoewel dat op papier niet het geval is. Malafide personen gebruiken hiervoor zogenaamde katvangers, personen zonder antecedenten, die vergunningsaanvragen doen, maar die feitelijk niet degenen zijn die de scepter zwaaien. Dit komt de economische en maatschappelijke stabiliteit van de horeca in een wijk niet ten goede.

Er zijn gebieden in de eenheid waar zich relatief veel kwetsbare branches bevinden met relatief veel malafide bedrijven, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen in Schiedam. Kwetsbare branches zijn o.a. juridische en financiële dienstverleners, de auto(verhuur)branche, vastgoedsector, horeca, autowasstraten, juweliërs, kapperszaken, ijssalons en belhuizen. Daarnaast zijn import- en exportbedrijven kwetsbaar. De grote *cashflow* die bij deze bedrijven doorgaans aanwezig is, maakt ze aantrekkelijk voor criminelen die geld willen witwassen of vormen van fraude. Bovendien zijn deze bedrijven gemakkelijk op te richten. Faciliteren van criminelen vindt echter ook plaats op plekken waar dit misschien zo op het eerste gezicht minder voor de hand ligt. Zo vonden bijvoorbeeld in januari 2017 diverse aanhoudingen plaats voor drugshandel in luxe woontorens in Rotterdam Zuid, waarbij grote hoeveelheden contant geld, luxe artikelen en verdovende middelen werden aangetroffen in de betrokken appartementen. Er zijn enkele tientallen huurbemiddelaars die regelmatig terugkomen in opsporingsonderzoeken. Het inbouwen van verborgen ruimten in (huur)voertuigen is ook een opvallende ontwikkeling. De ruimten worden gebruikt om vuurwapens, geld, drugs en versnijdingsmiddelen in te verbergen.

In de eenheid Rotterdam zijn verschillende groeperingen actief in de productie van en handel in hard- en softdrugs en versnijdingsmiddelen, met name cocaïne. De uitstraling van personen betrokken bij de drugshandel, die van criminaliteit een 'way of life' gemaakt hebben, op de jeugd in de sommige wijken wordt binnen de eenheid als risicovol beschouwd. Hun waan van onaantastbaarheid, hun gewelddadigheid en hun luxelevens kunnen (een deel van de criminele) jongeren verleiden om hun carrière te verleggen naar de zware en georganiseerde criminaliteit.

Uit analyse blijkt dat de illegale hennepcultuur en -handel eenvoudig toegankelijk is en voorkomt bij veel criminele samenwerkingsverbanden, ook wanneer deze zich primair met een andere vorm van criminaliteit bezighouden. De morele acceptatie in combinatie met hoge opbrengsten, een lage pakkans en milde straffen maakt dat het toetreden tot de hennepindustrie voor veel mensen aantrekkelijk is. De opbrengst wordt aangewend voor het financieren van andere criminele activiteiten.

In 2016 vonden er 85 schietincidenten plaats in de eenheid Rotterdam. Sommige schietincidenten vonden plaats op klaarlichte dag met een groot gevaar voor omstanders. Jaarlijks worden er zo'n 25 automatische vuurwapens in beslag genomen. Het beeld is dat veel excessief geweld terug te voeren is op de handel in verdovende middelen. Hierbij gaat het in het bijzonder om de tussenhandel waarbij criminelen elkaar overvallen om partijen drugs of crimineel geld van elkaar te stelen (zogenoemde 'ripdeals'). De wapenbezit en de beschikbaarheid van wapens baart zorgen.

Als specifiek aandachtspunt voor de eenheid valt te noemen de (drugs)smokkel via de haven. Smokkel vindt veelal plaats in containers die vervolgens achterhaald moeten worden. Criminelen trachten daarom toegang te krijgen tot geautomatiseerde systemen, hetzij door hacken (zelf of door het inhuren van hackers) hetzij door het omkopen van havenpersoneel, opsporingsambtenaren of medewerkers van havengerelateerde branches. Door de voortschrijdende automatisering van het havenbedrijf zal het aantal corruptiegevallen vermoedelijk verder groeien alsmede de dreiging van cyberaanvallen. Of men kijkt uit naar kleinere havens waar minder toezicht is.

Medewerkers van overheidsdiensten lopen een verhoogd risico om door criminelen te worden benaderd om in ruil voor geld diensten te verlenen. Dit geldt ook voor bestuurders en raadsleden. Infiltratie van het openbaar bestuur door criminelen is een reëel risico.

In de eenheid Rotterdam zijn vijf OMG's gevestigd, onderverdeeld in elf chapters met zo'n 350 vermoedelijke clubleden. De huidige OMG's staan momenteel onder streng toezicht en controle door politie en gemeente en zijn minder zichtbaar in het publieke domein als gevolg van dit strikte beleid. Zo zijn zij minder actief op social media en dragen minder vaak hun "colors" in het openbaar. OMG's c.q. leden hiervan maken zich o.a. schuldig aan drugshandel, intimidatie en afpersing, bedreiging van politieambtenaren en andere gezagsdragers en er vinden onderlinge confrontaties plaats.

3. Toename van digitale dreiging

Door alle trendwatchers wordt gewezen op de snelle ontwikkelingen binnen het digitale domein en de verwevenheid van digitale systemen met alle facetten van de maatschappij. Voorbeelden van cybercrime binnen de eenheid Rotterdam zijn het gebruik van ransomware (gijzelsoftware), DDoS-aanvallen en hacks. Daarnaast is er digitale criminaliteit waarbij ICT in meer of mindere mate een rol speelt. Voorbeelden hiervan zijn internetoplichting, cyberpesten en phishing (nepwebsites). Een ander voorbeeld betreft de 'Microsoftscam' waarvan inwoners binnen de eenheid slachtoffer zijn geworden.

Naar de toekomst toe worden er verschillende ontwikkelingen gesignaleerd waar, alhoewel het in principe gaat om legale en legitieme toepassingen, naast kansen ook een dreiging van uit gaat. Internet of Things (IoT) bijvoorbeeld verwijst naar de trend om allerlei 'dingen' via draadloze verbindingen aan het internet te koppelen. Met een toename van 'dingen' die met het internet verbonden zijn, neemt het aantal potentiële doelwitten van digitale criminaliteit en cybercrime exponentieel toe. Door het Internet of Things is er ook sprake van een enorme toename van registratie van data over menselijk gedrag. Deze gegevens zijn om uiteenlopende redenen interessant voor 'digitale criminelen'. Het *Internet of Things* is vooral in het havengebied al zichtbaar. Bij industriële werkprocessen in de haven (bijvoorbeeld lopende banden in magazijnen) is sprake van een toenemende robotisering waarbij bediening op afstand plaatsvindt. Dit brengt extra risico's met zich mee in de zin van gevoeligheden voor eventuele cyberaanvallen. Dit geldt ook voor andere onderdelen van de vitale infrastructuur.

Een andere ontwikkeling betreft de financiële dienstverlening, die aan de vooravond van wellicht grote veranderingen staat door de opkomst van o.a. de blockchaintechnologie (de bitcoin) en nieuwe manieren van betalen, waaronder de payment service provider (PSP). PSP is relevant omdat het gebruik van een PSP de crimineel kan helpen bij het verhullen van de herkomst van zijn omzet. Het algemene beeld is dat criminelen zich steeds beter afschermen om hun criminele activiteiten te verhullen. Criminele diensten worden betaald in bitcoins, bijvoorbeeld bij bestellingen op het Darkweb. Dit bemoeilijkt de inzet van bijzondere opsporingsmethoden.

Nieuwe technologieën bieden zo niet alleen nieuwe wegen om criminaliteit te plegen, maar veranderen ook de manier hoe criminele (samen)werken. Er is meer beschikbaar, makkelijker toepasbaar en goedkoper. Do-it-Yourself (DIY) is bijvoorbeeld een ontwikkeling waarbij individuen hun wensen realiseren zonder de hulp van experts of professionals. Een voorbeeld hiervan zijn filmpjes op internet waarin wordt toegelicht hoe ransomware werkt. Een technologische ontwikkeling die naadloos in deze trend past, is het driedimensionaal printen (3D-printen). Crime-as-a-Service (CaaS) is een ondergrondse vorm van dienstverlening waarbij bijvoorbeeld kant-en-klare, eenvoudig te gebruiken softwarepakketten voor het plegen van cybercrime worden aangeboden of waar men een DDoS-aanval bestelt. Het zwaartepunt in daderschap verschuift zo van groepen naar individuen, die niet meer *face to face* contact onderhouden, maar via internet. Centraal hierin staat het Darkweb. Het contact is ook niet meer plaatsgebonden; de criminele samenwerking internationaliseert. Digitaal bewijs verplaatst zich snel en is snel verwijderd. Dit alles heeft consequenties voor de opsporing.

4. Daling van traditionele criminaliteit (o.a. HIC delicten)

De afgelopen jaren is de geregistreerde traditionele criminaliteit in de eenheid gedaald van 131.635 aangiften in 2012 naar 111.704 aangiften in 2016. Ook de High Impact Crimes, zoals overvallen, woninginbraken en geweldsdelicten, zijn de afgelopen jaren enorm afgenomen⁵.

In alle gemeenten vinden High Impact delicten plaats. Alhoewel de problematiek van straatroven en overvallen niet in de hele eenheid in gelijke mate speelt, vormen woninginbraken wel een eenheidsbreed probleem. Eerst genoemde delicten worden vaak gepleegd met een (nep vuur)wapen. In het kader van HIC delicten zijn ouderen in toenemende mate zichtbaar als een kwetsbare bevolkingsgroep voor bepaalde vormen van criminaliteit. Het gaat dan niet alleen om babbeltrocs e.d.,

⁵. Daling betreft alle delictsoorten m.u.v. diefstal van brom-, snor- en fietsen. Zie voor ontwikkeling per delictsoort, bijlage 5.

maar ook om uitbuiting en mishandeling van ouderen, o.a. door mantelzorgers die misbruik maken van hun situatie. Gewelddelicten als mishandeling en bedreiging hebben vaak betrekking op uitgaansgeweld, drugshandel of vinden plaats binnen de relationele sfeer. Huiselijk geweld blijft een wijdverbreid probleem ondanks dat de exacte omvang hiervan moeilijk is vast te stellen.

Traditionele delicten, en zeker HIC delicten, vormen een grove schending van de persoonlijke integriteit van mensen en hebben een forse maatschappelijke impact. Bij het los laten van de aanpak van deze ernstige delicten bestaat de zorg van stagnatie of wellicht zelfs een toename van het aantal HIC delicten in de toekomst.

5. Groei van sociale tegenstellingen in de samenleving

In het Nationaal Veiligheidsprofiel 2016 wordt ingegaan op de dreiging dit uitgaat van polarisatie en extremisme. Gewezen wordt op een al langer bestaand gevoel van onvrede over integratie van minderheden, de jihadistische dreiging en de kwaliteit van de Europese samenwerking en Haagse politiek dat in 2015 een nieuw richtpunt kreeg door de grote instroom van asielzoekers. Voor velen liet dit zien dat politici en de Europese samenwerking tekort schoten en werden zorgen over jihadistisch terrorisme en integratieproblematiek concreet. Voor anderen werden juist zorgen over de toename van anti-islamsentimenten of xenofobie concreet of kregen het gevoel niet langer gewenst te zijn in Nederlandse samenleving.

In de eenheid Rotterdam bevindt zich een klein aantal extreemlinkse en -rechtse activisten. Bij gelegenheid kan de publieke discussie in de eenheid hoog oplopen. Zo werd er rondom thema's als de vluchtelingenopvang en Zwarte Piet een legitiem, maar stevig debat gevoerd. Sommige individuen en groepen zijn toen echter buiten de kaders van het democratisch proces getreden en kozen voor bedreigingen en geweld. Hierdoor zijn bestuurders en democratische instituties in hun functioneren verstoord en burgers in hun grondrechten belemmerd.

In 2016 vonden er 85 demonstraties plaats in de eenheid Rotterdam. Het aantal demonstraties zal in 2017 flink toenemen; in de eerste helft van het jaren waren het er al 90. De stijging van het aantal demonstraties lijkt een gevolg van de toegenomen polarisatie in de samenleving. Het komt vaker voor dat groeperingen op straat hun woede, frustratie en verdriet willen uiten. Zeker als voor- en tegenstanders elkaar treffen, kan dit leiden tot ongeregelde heden. De praktijk rondom demonstreren verandert ook. Via sociale media zijn niet alleen snel medestanders voor een demonstratie te vinden, maar ook tegenstanders zijn gemakkelijker te mobiliseren of derden die eventueel de openbare orde willen verstoren. Door social media worden maatschappelijke fenomenen sowieso sneller een maatschappelijke kwestie en zijn er meer signalen over dreiging van onrust rondom demonstraties dan voorheen. Daarnaast kunnen bewust onaangekondigde demonstraties in bepaalde gevallen extra risico's voor de openbare orde opleveren. In de eenheid Rotterdam klinkt de polarisatie ook door in het stemgedrag tijdens de laatste Tweede Kamer verkiezingen. Partijen met uitgesproken tegengestelde standpunten op het gebied van bijvoorbeeld immigratie en integratie zijn sterker vertegenwoordigd in de eenheid dan gemiddeld in het land.

De afgelopen jaren tekende zich in ook op andere vlakken een tweedeling af in de samenleving, zoals op het gebied van opleiding, inkomen, gezondheid, kansen op de arbeidsmarkt, welbevinden en sociaal-culturele opvattingen. Met name in de gemeente Rotterdam zijn er grote tegenstellingen tussen arm – rijk, allochtoon – autochtoon, etc. De gemeente Rotterdam kent van de vier grote steden de minst gunstige sociale positie. Dit levert zorgen op over aansluiting van groepen bij de samenleving en over sociale cohesie in buurten en wijken. Dit geldt zeker ook voor andere gemeenten in de eenheid. Tegelijkertijd is er sprake van een toenemend belang van grote steden als centra van innovatie en economische ontwikkeling. Met name het centrum van Rotterdam profiteert hiervan. In een aantal gemeenten is sprake van een concentratie van bepaalde groepen bewoners. In verschillende gemeenten wordt geconstateerd dat er meer woonoverlast is door een veranderende samenstelling van de lokale bevolking, bijvoorbeeld door instroom van nieuwe bewoners vanuit vooral Rotterdam naar Krimpen aan den IJssel en Nissewaard.

De toenemende afstand tussen bevolkingsgroepen in Nederland is in het kader van mogelijke openbare ordeverstoringen verontrustend. Sluimerende sociale spanningen kunnen bij een incident hevig tot ontbranding komen. Ook kan het leiden tot afname van vertrouwen in instanties of overheid en op langere termijn leiden tot disfunctioneren van het politieke en maatschappelijke systeem. Overigens lijkt de Nederlandse samenleving als geheel vooralsnog veerkrachtig en weerbaar tegen extremisme.

6. Het overslaan van politieke onrust in landen met diasporagemeenschappen in Nederland

In het Nationaal Veiligheidsprofiel 2016 wordt gewezen op de dreiging die uitgaat van buitenlandse mogelijkheden met diasporagemeenschappen in Nederland die trachten controle uit te oefenen over die gemeenschappen. Daardoor wordt niet alleen de soevereiniteit van Nederland geschonden, maar ook de grondrechten van Nederlandse burgers uit die gemeenschappen. Ook kunnen buitenlandse mogelijkheden zich bezig houden met ongewenste inmenging in binnenlandse aangelegenheden via (social) media of publieke opinie.

Een voorbeeld van een buitenlands conflict is de intimidatie binnen de Turkse gemeenschap na de mislukte coup poging in Turkije. De incidenten hadden een grote impact op inwoners binnen de eenheid en leidde tot grote verdeeldheid binnen de gemeenschap. Intimidatie, bedreigingen, vernielingen en brandstichtingen zorgden voor angst en onveiligheidsgevoelens. De spanningen werkten ook door op medewerkers van overheidsdiensten zoals politie en gemeente.

Een ander voorbeeld is het conflict tussen de Koerden en de rechts nationalistes, onder wie 'Grijze Wolven'. In het centrum van Rotterdam hebben enkele kleine demonstraties plaatsgevonden van Koerden. Dit leidde tijdens een demonstratie in augustus 2016 tot ongeregelde heden. In Dordrecht werd in dezelfde periode een steen door de ruit van een woning gegooid waar een Koerdische vlag hing. In reactie hierop vond een vechtpartij in een moskee plaats. Ook de komst van de Turkse minister Kaya naar Rotterdam kan binnen deze ontwikkeling geplaatst worden.

De snelheid waarmee ontwikkelingen elders zich voordoen is vaak verrassend, alsmede de mate en wijze waarop deze door werken in de Nederlandse samenleving.

7. Migratiestromen door armoede en conflict (en op termijn klimaatsverandering)

Door o.a. Clingendael wordt gewezen op de voort sluismerende crises aan de randen van Europa. Dit leidt er toe dat er dagelijks vluchtelingen proberen Europa te bereiken. Er worden met enige regelmaat vluchtelingen in het havengebied aangetroffen die naar Engeland proberen te komen. Het is lastig om goed zicht op mensensmokkernetwerken te krijgen, mede omdat vluchtelingen in principe geen belang hebben bij het verklaren tegen smokkelaars. Terwijl de smokkel juist voor hen grote risico's kan inhouden als gevolg van bijvoorbeeld erbarmelijke vervoersomstandigheden of geweld voor transporteurs. Binnen de eenheid zijn 3 locaties bekend waar vluchtelingen zich ophouden alvorens de oversteek te wagen. Er zijn geen structurele signalen die duiden op uitbuiting van illegale vluchtelingen.

De meeste zorgen richten zich op landen als Syrië, Libië, Mali en Oekraïne, die (opnieuw) aanleiding kunnen geven tot grootschalige migratiestromen. Het is de verwachting dat deze dreiging de komende jaren latent aanwezig zal blijven. Binnen de eenheid zijn er op dit moment vier opvanglocaties voor vluchtelingen. Op het hoogtepunt van de vluchtelingencrisis, toen in meerdere gemeenten in de eenheid de discussie over nieuwe opvanglocaties gevoerd werd, leidde dit op meerdere locaties tot protesten en onrust. Deze geluiden zijn nu verstornd, alhoewel negatieve sentimenten onderhuids nog steeds aanwezig lijken. In de gemeenten waar sprake is van een opvanglocatie, geeft dit nauwelijks tot geen openbare orde problemen.

Een nieuwe migratiestroom die op de langere termijn mogelijk ontstaat, zijn klimaatvluchtelingen.

8. Dynamiek binnen evenementen en voetbalwedstrijden

Een specifiek aandachtspunt voor de eenheid zijn trends m.b.t. evenementen en voetbalwedstrijden. Het aantal evenementen neemt weer toe als ook de bezoekersaantallen van (middel)grote evenement. Vanuit het oogpunt van *crowd control* kunnen de grotere bezoekersaantallen een grotere gevaarstelling met zich meebrengen. Drank- en drugsgebruik onder bezoekers in combinatie met de grote bezoekersaantallen, o.a. bij dancefeesten levert een extra risico voor de openbare orde op. Daarnaast bestaat de kans van een terroristische aanslag op een evenement. Ook dit dwingt tot de inzet van meer politiecapaciteit.

Een categorie van evenementen die in de eenheid gezien de aanwezigheid van vier betaald voetbalorganisaties in de ere- en eerste divisie bijzondere aandacht vraagt, zijn voetbalwedstrijden. De harde kern van supporters bestaat uit ongeveer 500 personen, bijna allemaal aanhangers van de voetbalclub Feyenoord. Hoewel er het afgelopen jaren relatief weinig ongeregelde heden zijn geweest tonen de incidenten in de binnenstad van Rome en de gebeurtenissen na de nederlaag van Feyenoord tegen Excelsior in de beslissende fase van het kampioenschap aan dat een situatie snel kan escaleren. Overmatig alcohol- en drugsgebruik versterken het intimiderende en gewelddadige

gedrag van de harde kern van (Feyenoord) voetbalsupporters. De strenge maatregelen in de voetbalstadions hebben ertoe geleid dat de overlast zich deels buiten het stadion heeft verplaatst. De afgelopen jaren is overigens zowel voor evenementen als voor voetbalwedstrijden ingezet op het terugbrengen van de inzet van de politie en het benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid van organisatoren.

9. Toename van (ernstige) incidenten met betrokkenheid van kwetsbare personen

De afgelopen jaren worden er steeds meer (ernstige) incidenten geregistreerd met betrokkenheid van kwetsbare personen. Dit blijkt vooral uit de oplopende politieregistraties m.b.t. verwarde personen (een stijging van 14 procent ten opzichte van 2015 en 20 % in 2016) en het aantal casussen waar zware meervoudige psychische problematiek een rol speelt. Het afgelopen jaar hebben zich meerdere zeer ernstige incidenten met psychisch verwarde personen voorgedaan, waarbij dodelijke slachtoffers te betreuren waren. Tevens is er sprake van vergrijzing. Deze ontwikkelingen leiden tot een grotere vraag naar interventies van o.a. de politie met betrekking tot mensen met psychische problematiek en verwarde ouderen. De politie opereert met betrekking tot deze problematiek niet alleen, maar in een netwerk van actoren die mede betrokken zijn bij sociale en fysieke veiligheid. Niet adequaat handelen ter voorkoming van ernstige incidenten, ondanks eerdere signalen, leidde in individuele gevallen tot slachtoffers en grote maatschappelijke verontwaardiging.

10. Veranderende verwachtingen van burgers over dienstverlening

Het vertrouwen in de politie verbetert, de geregistreerde criminaliteit daalt en het gevoel van onveiligheid bij burgers neemt af. Met name de tevredenheid over de politie in de buurt is gestegen. Echter uit monitors blijkt ook dat burgers onvoldoende tevreden zijn over de dienstverlening die de politie biedt. De burger verwacht meer regie over de eigen zaak, meer betrokkenheid en verbondenheid en meer (digitale) interactie, terugkoppeling en service. De komst van nog meer digitale media biedt kansen voor een dienstverlening op maat, aansluitend bij de behoefte van de individuele burger.

Burgers zijn steeds vaker en directer betrokken bij de criminaliteitsbestrijding en rechtshandhaving. Burgers uiten hun mening via social media, volgen opsporingsonderzoeken kritisch of doen zelf parallel onderzoek, filmen gebeurtenissen, dragen zelf bewijs aan of doen mee aan buurtpreventie of zoekacties naar slachtoffers. Het toegenomen zelfoplossend vermogen van de burger (bijv. de eigen mogelijkheden om gestolen goederen op te sporen) en de toegenomen burgerparticipatie o.a. in het opsporingsproces (bijv. in de vorm van opsporingscollectieven als Bellingcat en hackers die op het darkweb sites aanvallen waarop kinderporno te vinden is) bieden nieuwe kansen tot samenwerking. Andere voorbeelden zijn buurtpreventie waaraan thans een aanzienlijk aantal vrijwilligers deelneemt.

Bijlage 1 Overzicht van prioriteiten uit gemeentelijke veiligheidsplannen

	Veilige woon- en leefomgeving								Bedrijvigheid en Veiligheid					Jeugd en Veiligheid				Fysieke Veiligheid			Integriteit en veiligheid											
	Sociale Kwaliteit (o.m. overlast)	Woonoverlast	Kwetsbare groepen / kwetsbare wijken	Fysieke kwaliteit (o.m. vernielingen)	Veelvoorkomende criminaliteit (o.m. fietsdiefstal, geweld)	woninginbraken (HIC)	geweld in afh. Relatie en huiselijk geweld	Overvallen, straatroof (HIC)	Subjectieve veiligheid/gevoel	subjectieve veiligheid	Veilig winkelgebied	Veilige bedrijventerreinen	Veilig uitgaan	Veilige evenementen	Veilig toerisme	Overlastgevende jeugd	criminele jeugd/individuele probleemjongeren	criminele jeugd	Jeugd en alcohol en drugs	Jeugd en middelengebruik	Veiligheid in en om school	Jeugd en social media	Verkeersveiligheid	Brandveiligheid	Externe Veiligheid	Voorbereiding op rampenbestrijding	Polarisatie en radicalisering	Georganiseerde criminaliteit	Ondermijning	Ambtelijke en bestuurlijke integriteit	geweld tegen medewerkers met publieke taak	
Alblasserdam																																
Albronswaard																																
Barendrecht																																
Bernisse																																
Binnenmaas																																
Brielle																																
Capelle ad IJssel																																
Cromstrijen																																
Dordrecht																																
Giessenlanden																																
Goeree Overflakkee																																
Gorinchem																																
Hardinxveld-Giessendam																																
Hellevoetsluis																																
Hendrik-Ido-Ambacht																																
Korendijk																																
Krimpen ad IJssel																																
Lansingerland																																
Leerdam																																
Maassluis																																
Molenwaard																																
Oud-Beijerland																																
Papendrecht																																
Ridderkerk																																
Rotterdam																																
Schiedam																																
Sliedrecht																																
Spijkernisse																																
Strijen																																
Vlaardingen																																
Westvoorne																																
Zederik																																
Zwijndrecht																																

Bijlage 2 Huidige prioriteiten Regionaal Beleidsplan 2015 - 2018

Voor aanvang van de looptijd van het huidige Regionaal Beleidsplan in 2014 zijn de volgende regionale prioriteiten vastgesteld:

- een afname van de criminaliteit en overlast van:
 - High Impact Crime-delicten (HIC),
 - Jeugd,
 - Drugs,
 - Veiligheid in de buurt en,
 - Ondernijning;
- een toename van vertrouwen in veiligheid;
- grotere tevredenheid over de dienstverlening van de politie.

Midtermreview 2016

In november 2016 heeft het Regionaal Veiligheidsoverleg in het kader van de zgn. midtermreview de prioriteiten herijkt, afgestemd op actuele ontwikkelingen in de operationele omgeving van de eenheid. Prioriteiten voor de periode 2017-2018 zijn:

- Extra investering in opsporing en aanpak van ondernijning door uitvoering van Versterkingsprogramma Opsporing. In het kader van dit programma wordt o.a. de aandacht verlegd naar thematische opsporing op de thema's: Financieel, Terreur en Cyber.
- Voortzetting aanpak HIC-delicten, maar er volgt geen extra inzet in het geval de doelstellingen voor de ophelderingspercentages HIC niet gerealiseerd worden.
- Handhaving van de performance van de noodhulp op eenheidsniveau op het huidige niveau van realisatie.
- Hernieuwde inzet op de positie van slachtoffers en andere kwetsbare personen. Dit vindt plaats in het kader van het programma Kwetsbare Doelgroepen dat een logische clustering is van de aan elkaar gerelateerde operationele thema's Jeugd, Huiselijk Geweld, Eergelerateerd Geweld, Kindermishandeling, Slachtofferzorg, Verwarde Personen en Senioren & Veiligheid.
- Programma "De kracht van het verschil"; investeren in het vertrouwen van de burgers in de politie en in de professionaliteit van de medewerkers die in de huidige samenleving gevraagd wordt, ook en juist op de momenten dat spanningen tussen mensen en groepen toeneemt. Dit vanuit de gedachte dat het belangrijk is dat de politie nadrukkelijk werk maakt van het onderhouden van verbinding met diverse groepen in de samenleving. Hierbij past dat het werven en binnenhouden van politiemensen met een diverse achtergrond extra aandacht moet krijgen en dat de aanpak van discriminatie een impuls krijgt.

Bijlage 3 Documentatie

- Clingendael Strategic Monitor 2017; Kars de Bruijne en Minke Meijnders, The Netherlands Institute for International Relations `Clingendael, februari 2017.
- Nationaal dreigingsbeeld 2017 - Georganiseerde criminaliteit: Frank Boerman, Martin Grapendaal, Fred Nieuwenhuis, Ewout Stoffers, Dienst Landelijke Informatieorganisatie: mei 2017.
- Nationaal Veiligheidsprofiel 2016, Een All Hazard overzicht van potentiële rampen en dreigingen die onze samenleving kunnen ontwrichten; Analistennetwerk Nationale Veiligheid in opdracht van de Stuurgroep Nationale Veiligheid, RIVM, 2016.
- Strategieproces Nationale Politie 2025.
- Dreigingsbeeld politie eenheid Rotterdam, DRIO, 2017
- Gebiedsscans 2017

Bijlage 4 Overzicht mondiale trends “Grote bewegingen, Grote impact”

Domein	Trend	Beschrijving
Geopolitiek	Van unipolariteit naar multipolariteit	Herschikking van de internationale orde is multipolair van aard, waarbij er sprake is van verschillende machtscentra. Liberaal-democratische kernwaarden staan onder druk.
	Soevereiniteit: terug naar het belang van de staat	De wens onder de bevolking om zich te ontkoppelen van het internationale systeem, zich uitend in toename van nationalisme en xenofobie.
	Toenemende invloed van niet-statelijke actoren	De manifestatie van niet-statelijke actoren onder meer door de terugtrekking van de overheid. Private en niet-gouvernementele actoren, zoals Google en Facebook, versterken hun machtspositie in deze luwte.
	Groeïende assertiviteit van opkomende spelers	De instabiliteit voortkomend uit de herschikking van de internationale orde biedt traditionele grootmachten, opkomende (regionale) machten en niet-statelijke actoren de ruimte zich assertiever op te stellen.
	Gebruik van hybride tactieken	Door middel van actieve beïnvloeding en manipulatie, via propaganda en desinformatie wordt geprobeerd het vertrouwen van burgers in instituties te ondermijnen.
Economisch	Verschuiven economische macht oostwaarts	Ook binnen de wereldeconomie ontstaat een meer multipolair systeem. Deze verschuivingen veranderen de aard en richting van goederenstromen, met directe consequenties voor de Nederlandse economie.
	Stagnerende globalisering	Met verminderde vraag vanuit China en Europa, en de toenemende focus op handelsbescherming belandt globalisering op een plateau.
	Opkomst nieuwe economische modellen	De massale digitalisering van de economie en maatschappij heeft productie, aansturing en beheer in het bestaande economische systeem radicaal getransformeerd.
	Inkomensongelijkheid	Inkomensongelijkheid in de afgelopen decennia is sterk gestegen in zowel rijke, opkomende als ontwikkelingslanden. Inkomensgroei van de middenklasse in opkomende economieën gaat ten koste van de middenklasse in Westerse landen. Er ontstaan nieuwe groepen kansarme mensen.
	Rol overheid	De rol van de overheid in tal van domeinen is verminderd of minder zichtbaar. Publiek-private samenwerking en andere netwerk organisatieverbanden geven invulling aan traditionele overheidstaken, zij het in het ander vorm dan voorheen.

Sociaal-Cultureel	<i>Individual empowerment</i> en kansverdeling	Burgers hebben grotere kansen om hun bestaan op eigen wijze vorm te geven op economisch, sociaal en politiek niveau. Als gevolg daarvan worden burgers eveneens steeds mondiger en veeleisender ten aanzien van de overheid.
	Sociale participatie en verwachtingen	De burger wordt (deel)verantwoordelijk gemaakt om te voorzien in haar eigen behoeften. Wat betreft dienstverlening verandert de rol van de overheid van een roeiende naar een meer sturende rol.
	Vertrouwen in publieke instituties	Het functioneren van de overheid wordt continu onder een vergrootglas gelegd. Met de terugtrekkende beweging van de overheid en de groeiende inkomensongelijkheid daalt het vertrouwen in publieke instituties.
Technologisch	Data explosie	De beschikbaarheid en bruikbaarheid van data neemt exponentieel toe.
	Snellere en slimmere systemen	De opkomst van <i>Machine learning</i> en <i>Deep learning</i> voor <i>Artificial Intelligence</i> creëren nieuwe mogelijkheden voor de verdere optimalisering van systemen en processen.
	Afweging voor-/nadelen in versnelde ontwikkelingen	Het tempo van technologische ontwikkelingen bemoeilijken de mate waarin de gevolgen ervan overzien kunnen worden. Innovaties kunnen zodoende niet alleen tot nieuwe kansen leiden, maar ook resulteren in dreigingen.
Demografisch	Economische tegenstellingen	Vanuit een mondiaal perspectief is de bevolkingsgroei niet evenredig verdeeld, waarbij met name economisch onderontwikkelde landen te kampen hebben met een hoge groei. Deze groei, gecombineerd met het gebrek aan economische perspectieven kan in potentie leiden tot onrust in vaak reeds fragiele regio's.
	Bevolking in beweging	Wereldwijde economische tegenstellingen zorgen voor economisch gerelateerde migratiestromen. Gedwongen migratie als gevolg van conflict en klimaatverandering eveneens toegenomen.
	Wereldwijde urbanisatie	Bevolking verplaatst zich van rurale gebieden richting de stad. Deze urbanisatie resulteert in onder andere grondstoffen, werkgelegenheid, infrastructuur en huisvesting.
	Veranderende samenstelling in Nederland	Ook in Nederland verandert de samenstelling van de bevolking, onder meer als gevolg van migratie, minder geboortes en vergrijzing. Daarnaast is er eveneens een verschuiving zichtbaar in de samenstelling van huishoudens.
Duurzaamheid	Klimaatverandering	Klimaatverandering, landgebruik, ontbossing, slecht management van grondstoffen en het verlies van biodiversiteit leidt tot een toegenomen kwetsbaarheid voor rampen. Daaruit voortkomende tekorten in voedsel, water en grondstoffen gelden vergroten eveneens het risico op conflict en/of gedwongen migratie. Het grensoverschrijdende karakter van deze problematiek maakt dat de effecten ervan verschillend ervaren

Bijlage 5 **Cijfermatige ontwikkelingen criminaliteit 2012 – 2016**

